

PM ang Kammarkollegiets organisation 1880-1972 med särskild hänsyn till arkivbildningen

1. Organisationen (1)

Enligt instruktionen av den 14 november 1879 (SFS 1879:59), som trädde i kraft den 1 januari 1880, bestod Kammarkollegiet av president och sex kammarråd. Kammarkansliet upphörde med utgången av 1879 och därmed även sekreterartjänsten. Provinskontoren upplöstes och beredningen av ärenden kom att utföras av kollegiets ledamöter med biträde av notarier och amanuenser.

Kammarråden blev chefer för var sin rotel, vilket 1880 blev benämningen på kammarrådsavdelning i stället för som tidigare departement. Advokatfiskalskontoret under ledning av advokatfiskalen, kammararkivet under arkivarien samt registratorskontoret under registratorn berördes ej av organisationsändringen. Domänavdelningen, som hade bildats 1877 och som bestod av presidenten som ordförande och två kammarråd som ledamöter sammanfördes fr o m 1883 med skogsstyrelsen till ett nytt centralt ämbetsverk, domänstyrelsen (domänavdelningens arkiv förvaras i kammararkivet).

Registratorns uppgift var att liksom tidigare föra kollegiets ingående diarium, kammarrådens roteldiarier och presidentlistan samt på begäran meddela parter och andra upplysningar om målens gång mm. Såsom ett nytt uppdrag fick han att förvara och vårda protokoll, konceptexpeditioner och till kollegiet ankomna kungl brev samt att upprätta register över de sistnämnda. Till hans uppgifter hörde även att föra och handha kolleiets räkenskaper.

En nyhet var, att ett aktuarietkontor bildades med en aktuarie som chef, till vilkens uppgifter hörde att granska jordeboksförändringsextrakt, att i jordeböcker, indelnings- och roteringsverk anteckna alla av Kungl Maj:t eller kollegiet meddelade beslut, som innefattade ändringar i dessa handlingar, att över kronobyggen och andra odlingslägenheter, som innehades under frihetstid, föra en särskild förteckning, samt under mars månad varje år för det sistförflutna året till kollegiet avlämna uppgifter a) på de av kollegiet beslutade förändringarna i roteringsverket för knektehållet, b) i enahanda avseende för båtsmanshållet, c) på de i följd av Kungl Maj:ts eller kollegiets beslut inträffade förändringarna med grundskatter å jord samt å köpeskillingsbeloppen för genom kollegiets försorg försålda kronoegendomar, d) på den Vadstena krigsmanshus vid de av kollegiet beviljade skatteköpen tillfallna inkomsten, samt e) över ådömda böter och viten.

Till aktuariens uppgifter hörde vidare att förvara och vårda kollegiets handlingar i avgjorda ärenden, jordeböcker och andra jordebokshandlingar.

Vid sekelskiftet hade kollegiets arbetsuppgifter inom många områden, bl a som en följd av grundskatternas avskrivning, minskat. P g a detta och till följd av inrättandet av regeringsrätten 1909, vilket hade till resultat att kollegiet upphörde som mellaninstans i åtskilliga mål och ärenden (KK:s hist s 235 f), ansågs en begränsning av dess personal befogad.

Dessa förändringar återspeglas i instruktionen av den 26 maj 1909 (SFS 1909:40). Chefens titel ändrades till generaldirektör (dåvarande presidenten G Munthe behöll dock den gamla titeln till sin tjänstetids slut 1914) och kammarrådens antal minskades till fyra. De olika befattningshavarnas särskilda åligganden var i huvudsak desamma som tidigare. Beträffande registratorn hade dock i instruktionen införts en bestämmelse om dennes skyldighet att efter stadgat formulär föra matrikel över kollegiets ordinarie och extra ordinarie tjänstemän; denna uppgift torde han ha fullgjort redan tidigare.

Arkivariens gamla skyldighet, att på grund av kollegiets remisser och även på begäran av enskilda personer verkställa undersökningar i kollegiets handlingar samt, då kollegiet beordrat undersökningen, avgiva sitt yttrande, ålades genom 1909 års instruktion även aktuarien.

Fr o m den 1 januari 1915 uteslöts aktuarien ur avlöningsstaten för kammarkollegiet och i stället uppfördes två nya tjänstemän med titeln arkivarier (SFS 1914:510). Dessa blev chefer för var sitt arkivkontor på samma sätt som den redan befintlige arkivarien var chef för kammararkivet. Samtidigt erhöll detta benämningen första arkivkontoret medan aktuariekontoret fick beteckningen andra arkivkontoret; det nyinrättade kontoret kallades tredje arkivkontoret. Dess chef hade liksom de övriga arkivarierna till uppgift att verkställa undersökningar och avgiva yttranden i mål och ärenden som kollegiet eller någon av dess ledamöter remitterat till dem. För utredningar av jordregisterärenden tjänstgjorde från 1914 en lantmätare i kollegiet. Dessa ärenden hade 1918 mångfaldigats i den utsträckningen att en extra arkivarie och två lantmäteribiträden måst anställas samt därutöver ett lantmäteribiträde för utredning i de till kollegiets ordinarie arbetsområde hörande ärendena (KK:s hist s 238). Den nyanställda arkivarien blev chef för ett fjärde arkivkontor, även kallat lantmäteriarxivkontoret.

En ny instruktion den 31 december 1919 (SFS 1919:814), som trädde i kraft med början av år 1920, medförde en utökning både av kollegiets arbetsuppgifter och av dess organisation. Antalet kammarråd ökades från fyra till fem; något senare, fr o m den 1 juli 1921, tillkom på extra stat ett sjätte kammarråd (KK:s hist s 239 f). Kammarrådsavdelningarna, rotlarna, organiserades med sekreterare, amanuens och biträde. Vidare stadgades i instruktionen, att hos kollegiet skulle för vården av dess arkiv och för utredningar finnas fyra arkivkontor, varav ett särskilt för lantmäteriutredningar - det senare för att inom kollegiet snabbt få tillgång till utredningar i lantmäteritekniska frågor utan den omgång som remiss till lantmäteriestyrelsen medförde. Advokatfiskalskontoret och registratorskontoret fortsatte sin verksamhet som tidigare.

Vid 1921 års riksdag beslöts att kammararkivet (första arkivkontoret) skulle överflyttas på riksarkivets stat och dess förvaltning övertagas av riksarkivet. Detta övertog vården av kammararkivet fr o m 1922. Den förut i kammarkivet anställde arkivarien, som sålunda befriades från arkivvården, behölls för utredningsärenden på kollegiets stat. Arkivkontorens antal blev följaktligen som förut fyra. År 1921 erhöll de hos kollegiet anställda fyra arkivarierna enligt den vid samma års riksdag fastställda staten benämningen första arkivarier (KK:s hist s 240).

Den 31 december 1921 fick kollegiet åter en ny instruktion (SFS 1921:847). Ändringarna i denna var huvudsakligen föranledda av kammararkivets förändrade ställning. Således skulle kollegiet gemensamt med riksarkivet handlägga frågor om nya eller förändrade lokaler för kammararkivet, om fastställande av planer för dithörande arkivaliers ordnande efter nya grunder, om överflyttning av arkivalier från kammararkivet till andra arkiv och om utgallring av arkivalier från kammararkivet. Vid handläggning av ärenden som rörde vården av kollegiets eget arkiv skulle riksarkivarien äga säte och stämma i kollegiet. Av arbetsordningen utfärdad den 21 april 1922 framgår, vad beträffar ledamöternas inseende över de olika kontoren, bl a att föredraganden på femte roteln hade inseende över advokatfiskalkkontoret, föredraganden på sjätte roteln över arkivkontoren samt föredraganden på fjärde roteln över registratorskontoret. I fråga om remiss av ärenden till arkivkontoren skulle iakttas, att ärenden tillhörande andra eller femte roteln skulle remitteras till första arkivkontoret, första eller fjärde roteln till andra arkivkontoret samt tredje eller sjätte roteln till tredje arkivkontoret; ärenden angående frälseränta skulle alltid remitteras till första och jordeboksärenden alltid till andra arkivkontoret. I de fall remissen avsåg lantmäteriutredning borde den ställas till fjärde arkivkontoret.

År 1929 genomfördes en betydande omorganisation av kammarkollegiet (KK:s instruktion den 27 juni 1929, SFS 1929:221), som trädde i kraft den 1 juli detta år. Kammarrådets antal minskades från sex till fyra, förste arkivarietjänsterna från fyra till två, bl a upphörde arkivariebefattningen för lantmäteriutredningar. Benämningen av kammarrådsavdelning - rotel - ändrades till byrå. Personal-, administrations- och ekonomiärenden skulle beredas och föredragas av en sekreterare direkt underställd generaldirektören. I stället för fyra arkivkontor och ett registratorskontor bildades ett arkiv- och registratorskontor. Till chef för detta skulle generaldirektören utse den ene av de två förste arkivarierna. Chefen för arkiv- och registratorskontoret hade bl a att utöva tillsyn över kollegiets arkiv. Den direkta vården av detta ombesörjdes av en arkivtekniskt utbildad amanuens, som delade sin tjänstgöring mellan kollegiets arkiv och kammararkivet. Bägge första arkivarierna ålåg som tidigare att verkställa undersökningar och avgiva yttranden i ärenden, som remitterades till dem av kollegiet.

I 1944 års arbetsordning (fastställd den 22 december 1944) stipulerades bl a, att ett av kammarråden, som av generaldirektören därtill förordnades, hade överinseende över arkivet. Detta kammarråd skulle fördela till arkivet hörande ärenden mellan förste arkivarierna. Likaledes bestämdes, att sekreteraren hos generaldirektören skulle utöva tillsyn över registratorsexpeditionen.

Instruktionen av den 6 december 1957 (SFS 1957:651), som trädde i kraft den 1 januari 1958, medförde endast den förändringen i kollegiets organisation, att registratorsexpeditionen nu skildes från arkiv- och registratorskontoret, vars nya benämning blev arkivkontoret. Detta förestods fortfarande av en av förste arkivarierna. Enligt den arbetsordning som trädde i kraft den 1 april 1959, handläggs ärenden angående kammararkivet och kollegiets arkiv på första byrån. Bestämmelsen kom dock i praktiken att tillämpas så, att dessa ärenden handlades på den byrå generaldirektören därför

bestämde. Till arkivkontoret inkommande ärende fördelades mellan befattningshavarna på kontoret av den förste arkivare, som fungerade som kontorets chef.

Den instruktion för kammarkollegiet som trädde i kraft den 1 januari 1966 (SFS 1965:702) medförde inga förändringar i kollegiets organisation.

Genom beslut den 6 maj 1970 bemyndigade Kungl Maj:t finansdepartementet att tillkalla en sakkunnig med uppdrag att se över kammarkollegiets uppgifter och organisation. Den sakkunnige framlade den 25 oktober 1971 sin utredning "Kammarkollegiet. Redogörelse för översyn av kammarkollegiets uppgifter och organisation" (Ds Fi 1971:16). Denna utredning samt fondbyråutredningens betänkande "Förvaltning av fonder i staten" (SOU 1971:82) medförde en relativt stor förändring av kollegiets organisation samt tillförde verket nya arbetsuppgifter. En ny instruktion gällande från den 1 januari 1973 (SFS 1972:643) utfärdades. Organisationsförändringarna var följande: 1) Till kollegiet överfördes från statskontoret dess fondbyrå med redovisningscentral och revisionskontor, 2) de fyra byråerna upphörde och av dessa bildades en enhet benämnd allmänna avdelningen under ledning av en avdelningschef, 3) advokatfiskalskontorets särställning upphörde och detta fick samma ställning inom verket som övriga enheter under verkschefen.

2. Arkivbildningen

a. Inledning

Efter 1879 års omorganisation var Kammarkollegiets arkivalier fördelade på fyra arkiv: kammararkivet, registratorskontorets, aktuarietkontorets och advokatfiskalskontorets arkiv. Detta förhållande varade med ett undantag till den 1 juli 1929.

Vad som förvarades i kammararkiven framgår av "Betänkande rörande frågan om de under kammarkollegium lydande arkivet" (Stockholm 1919), särskilt s 135 ff.

I registratorskontorets arkiv förvarades under den här aktuella perioden bl a kollegiets protokoll fr o m 1700, registratur och koncept och samtliga diaries fr o m 1680, flertalet liggare, de till kollegiet ankomna kungl breven fr o m 1680, kollegiets räkenskaper samt befordringsakter fr o m 1709. Därutöver förvarades av de äldre, upphörda kontorens arkiv, rekognitionsskogsdivisionens arkiv här.

Hos aktuarien förvarades vissa liggare, kollegiets handlingar i avgjorda ärenden och jordebokshandlingar efter 1880 samt de tre upphörda provinskontorens och jordebokskontorets arkiv, från 1903 även registratorskontorets nummerserie (den s k RK-serien). Allt fick benämningen aktuarietkontorets arkiv.

Som ovan framhållits ändrade kammararkivet och aktuarietkontoret 1915 namn till första resp andra arkivkontoret. Samma år upprättades ett tredje arkivkontor, 1920 ett fjärde. De båda sistnämnda bildade och vårdade sina egna ämbetsarkiv (se nedan).

På grund av kammararkivets (första arkivkontorets) överflyttande till riksarkivet den 1 januari 1922 beslöts genom en överenskommelse mellan kammarkollegiet och riksarkivet den 31 december 1921 (se kollegiets protokoll s d) bl a, att kammarkollegiets (kammarens) protokoll, koncept, registratur, diaries och inkomna handlingar för tiden t o m 1699 skulle förvaras i kammararkivet. Däremot skulle till kammarkollegiet överflyttas samtliga i kammararkivet befintliga handlingar tillhörande något av kollegiets tre provinskontor och advokatfiskalskontoret samt kammararkivets koncept och diaries fr o m år 1730 jämte därtill hörande s k generalregister. Vidare skulle överflyttas enstaka jordeböcker från 1600- och 1700-talen, samtliga de s k generaljordeböckerna (tillhörande Svenska donationskontorets arkiv), de s k Orternas undervisningar och kammarkollegiets extraktsresolutionsböcker (1630-90). I enlighet med kammarkollegiets beslut den 16 maj 1924 överlämnades samma år till riksarkivet ytterligare de i registratorskontorets arkiv förvarade serierna av befordringsakter t o m 1879, kautionshandlingar och eder. Från 1922 har i kollegiets arkiv tjänstgjort en arkivtekniskt utbildad amanuens, som utför ordningsarbetena inom arkivet (jfr ovan).

Till följd av instruktionen 1929 upphörde registratorskontoret och andra arkivkontoret och därmed kollegiets centrala arkivseriers uppdelning i fråga om förvaring och vård på två olika avdelningar. Samtidigt upphörde även advokatfiskalskontorets arkivvårdande uppgifter, varför fr o m den 1 juli 1929 förvaringen och vården av samtliga arkiv hos kammarkollegiet övertogs av arkiv- och registratorskontoret (från 1958 arkivkontoret).

I efterföljande förteckning har skillnaden mellan registrators- och aktuarietkontorens arkiv av praktiska skäl ej upprätthållits. Kollegiets samtliga centrala arkivserier fr o m 1880 har därför sammanfattats under benämningen Huvudarkivet. En tablå har upprättats (bilaga 1), som utvisar hur Huvudarkivets olika beståndsdelar fördelade sig på registrators- och aktuarie-(andra arkiv)kontoren mellan 1880 och 1929. Aktuarie- (andra arkiv)kontorets verksamhet såsom utredande organ åt kollegiet och allmänheten hade dock till följd att det bildade sitt eget s k ämbetsarkiv; detta har i likhet med byrå- och övriga kontorsarkiv förtecknats för sig (se separata förteckningar). En förteckning över kammararkivets (första arkivkontorets) ämbetsarkiv t o m 1921, som även omfattar de i kammarkollegiet förvarade handlingarna, har upprättats av H Wichman. Protokoll, liggare, och handlingar rörande regalieärenden finns upptagna i en särskild förteckning "Protokoll och handlingar ang rikets regaller och dyrbarheter. Inventarier å Kungl slotten" uppgjord av H Appelgren (1944).

b. Huvudarkivet

Kammarkollegiets protokoll samt koncept av skrivelser till Kungl Maj:t och orterna fortsätter under hela perioden från 1880. Till den 1 juli 1929 är kollegiets protokoll av tämligen stort omfång, eftersom däri upptages alla i kollegiet avgjorda ärenden, även sådana som icke föranlett utgående expedition, t ex Kungl brev och departementsskrivelser, och sådant som endast lagts ad acta, vissa

anmälningar o dyl. Enligt instruktion av år 1929 skulle protokoll endast föras, då skiljaktiga meningar förekom vid ärendes avgörande, vid handläggning av ärenden, som rör ådömande av ansvar för fel eller försummelse i tjänsten, vid fattande av beslut om tjänsteresa, vid expediering av beslut genom protokollsutdrag, samt eljest då generaldirektören sådant bestämmer. I arbetsordningarna 1929, 1944 och 1959 har ärenden, som gäller antagande av befattningshavare, dessas placering i lönegrad och ämbetsverkets inre förvaltning i allmänhet medtagits bland de ärenden, varöver protokoll skall föras.

Vad beträffar diarierna fördes särskilda diariier för kungl brev och remisser t o m 1909 års utgång, varefter dessa upptogs i huvudserien av ingående diariier (allmänna diariet). Fr o m den 1 juni 1909 skulle, bl a till följd av presidentlistans och roteldiariernas upphörande (se nedan), alla inkomna mål och kungl brev fördelas efter ärendenas handläggning på fyra diariier - ett för varje kammarrådsavdelning (rotel). Under en övergångstid skulle vissa mål, som framdeles ej tillhörde kollegiets handläggning men som enligt övergångsbestämmelserna ännu skulle avgöras resp prövas av kollegiet, upptagas i ett femte diarium. Det sistnämnda diariet fördes endast till 1910 års utgång. I samband med organisationsförändringarna 1920 upphörde allmänna diariets uppdelning i enlighet med ärendenas handläggning. I registratorskontoret fördes under tiden 1910-12 parallellt med huvudseriens ingående diariier ett duplettdiarium för eget bruk (registratorskontorets diariier): år 1910 i likhet med huvudserien i fem avdelningar, 1911 för rotlarna 1-4 och 1912 för rotlarna 1-3. År 1920 förekom en liknande parallell diarieföring i registratorskontoret då balansdiarierna för rotlarna 1-5 på detta sätt fördes dubbelt.

Genom kungl breven den 1 december 1911 och den 30 december 1918 anbefalldes kollegiet att igångsätta utredningar och i förekommande fall rättegångar i fråga om kronans rätt till vattendrag och strömfall. Till följd av detta fördes åren 1912-22 särskilda diariier i vattenfallsärenden. Åren 1912 och 1920-22 fördes dessa ärenden även i huvudseriens diariier. Utredningsarbetet beträffande kronans rätt till vattendrag och strömfall avslutades år 1923 (se kammarkollegiets skrivelse till Kungl Maj:t den 6 juni 1923).

Sedan kammarkollegiet genom den nya vattenlagen av den 28 juni 1919 fått i uppdrag att föra talan för det allmänna i vattenmål samt till Kungl Maj:t avgiva utlåtanden i vattenfrågor tillkom samma år ett diarium i vattenmål. Dessa ärenden fördes dock även i allmänna diariet. Efter 1921 upphörde man att föra det särskilda diariet i vattenmålsärenden.

Förandet av expeditionslistor (utgående diariier) avbröts i september 1907 men återupptogs den 1 juli 1929 i den formen att varje byrå förde sin egen lista (se nedan under byråarkiven). Fr o m 1945 har byråernas och generaldirektörens sekreterares expeditionslistor årsvis sammanlagts och bundits till ett gemensamt band som, efter att ha försetts med register, förvaras centralt. De ersätter de förut förda förteckningarna över handlingar i avgjorda ärenden (se nedan under liggare).

Som en följd av ändringarna i kollegiets organisation år 1909 upphörde med utgången av maj månad detta år förandet av presidentlistorna (ang dessas innehåll, se ovannämnda PM av Å Kromnow 1960).

Detta år slutade man även att föra roteldiarier (jfr dock ovan ang allmänna diariet). Bruket att föra roteldiarier återupptogs emellertid i början av år 1920. Medan presidentlistor och roteldiarier under perioden 1880-1909 hade förts av registratorn, fördes roteldiarierna 1920-juni 1929 av kontorsbiträdena på de sex rotlarna, eftersom dessa kunde ha under ovannämnda period hade en tämligen självständig ställning. Man kan således påstå, att rotlarna blev egna arkivbildare, vilket vid ordningsarbetet föranlett bildandet av sex rotelarkiv. Då dessa i huvudsak endast skulle ha innehållit diaries, har likväl roteldiarierna av praktiska skäl inordnats i Huvudarkivet (ang roteldiariernas övergående till byrådiaries den 1 juli 1929, se nedan under byråarkiven).

Flertalet av de liggare som fördes före 1880 (se Kammarkollegiets kansliarkiv, D) fortsattes efter detta år. Vad personalliggarna beträffar fördes förteckningen över extraordinarie tjänstemän i kollegiet och dessas tjänsteförhållanden t o m 1906, varefter den ändrades till liggare över kollegiets ämbets- och tjänstemän. Denna liggare, senare kallad och i förteckningen sammanfattad under namnet "Matriklar över kollegiets tjänstemän" betsod perioden ut. Den fördes fr o m 1943 på lösblad. Efter att först ha förts av registratorn, ålåg det fr o m den 1 januari 1945 sekreteraren hos generaldirektören att föra den. För bibehållande av kontinuiteten har den dock för hela perioden förtecknats i Huvudarkivet. En liggare ang tjänstledighet och förordnanden fördes 1880-1904 (kallades under denna period avlöningsliggare), fördes på nytt under några månader 1909, varefter ett uppehåll inträdde tills den med början av juni 1922 åter togs i bruk, varefter den har förts kontinuerligt. Även denna liggare fördes t o m utgången av år 1944 av registratorn och därefter av sekreteraren hos generaldirektören. Vid ordningsarbetet har av praktiska skäl liggarna för perioden 1880-1909 placerats i Huvudarkivet, de övriga i generaldirektörens sekreterares arkiv. Förandet av liggare över meddelade förordnanden å landsstatstjänster upphörde i juni 1908.

Vad gäller liggare rörande kollegiets sammanträden upphörde förandet av protokollslistorna i juni 1929, av dagboken över föredragningarna med utgången av år 1900.

Kommunikationsböckerna fortsattes till 1885 i samma form som före 1880, dvs kommunikationerna antecknades i en för samtliga rotlar gemensam liggare. Därefter fördes de rotelvis, för första och tredje roteln till 1909, för andra, femte och sjätte roteln till 1907 och för fjärde roteln till 1908. Fr o m september 1909 fick de en fortsättning i kommunikations- och remissböckerna, förda i en för rotlarna - fr o m den 1 juli 1929 för byråerna - gemensam serie, som fortgick till februari 1934. Ett undantag utgjorde dock jordregister- och vissa andra ärenden handlagda av kammarrådet Klockhoff, vilka fr o m mars 1915 till februari 1920 fördes i en särskild liggare liksom även var fallet beträffande jordregisterärenden under tiden februari 1920-februari 1928. År 1920 började femte roteln och 1921 första roteln att föra egna kommunikations- och remissböcker. 1934 hade samtliga byråer egna sådana (se vidare under byråarkiven).

Kvittensböcker över expeditioner till ämbetsverk i Stockholm fördes 1880-1905, kvittensböcker över mottagna konceptexpeditioner och expeditionslistor (inom verket) 1880-1907, över kungl brev delgivna kontoren 1880-1929.

Under tiden 1880-juni 1929 fördes register (liggare) över handlingar i avgjorda ärenden i aktuarie- resp andra arkivkontoret, där dessa handlingar förvarades. Varje avgjort ärende som arkivlades åsattes i kontoret ett löpnummer, under vilket det finns upptaget i registret. Vid detta nummer har antecknats datum för avgörandet. Från 1880 t o m 1884 har ärendena förtecknats kronologiskt omfattande hela riket, fr o m 1885 länsvis. T o m 1897 upptages främst i förteckningen även underdåniga utlåtanden. Ärenden som ej hänför sig till något särskilt län har placerats under Stockholms län. Under perioden 1 juli 1929-31 december 1944 förtecknades handlingarna i avgjorda ärenden byråvis, varvid man delade upp dem i "inneliggande handlingar" och "koncepthandlingar" (se vidare nedan). Fr o m 1945 ersätts dessa förteckningar av byråernas och generaldirektörens sekreterares årsvis sammanbundna expeditiionslistor (se ovan s 11).

Av de olika liggare som fördes över ärenden rörande kollegiets kamerala och ecklesiastika verksamhet (D VII) var ännu vid periodens slut två i bruk: "Förteckning över prästgårdar som av pastoraten upplåtits på sätt i ecklesiastik boställsordning av den 9 december 1910 stadgas" och "Förteckning över av statsverket inlösta frälseräntor".

Vad de inkomna handlingarna beträffar fortgår även efter 1880 serien av kungl brev. I denna serie inbindes även departementsskrivelser. Handlingar i avgjorda ärenden, som t o m 1879 hade förvarats i provinskontoren, överlämnades från 1880 - dvs efter provinskontorens avveckling - till aktuariekontoret fr o m 1915, som ovan omtalats, kallat andra arkivkontoret. Handlingarna förvaras länsvis efter datum för avgjörande (jfr ovan samt liggare D VI). Efter kollegiets omorganisation den 1 juli 1929, då såväl andra arkivkontorets som registrators - och advokatfiskalskontorens arkivvårdande verksamhet övertogs av det nybildade arkiv- och registratorskontoret, har självfallet även årshandlingarna överlämnats till detta för förvar och vård. Under perioden 1 juli 1929-31 december 1944 förvarades varje byrås och generaldirektörens sekreterares årshandlingar för sig, varvid varje grupp var uppdelad i två avdelningar: "koncepthandlingar" som innehåller ärenden, som avgjorts genom utfärdad expedition och "inneliggande handlingar", avgjorda utan att expedition utfärdats. Fr o m 1945 är ifrågavarande handlingar sammanslagna i en enda kronologiskt löpande serie, där ärendena förvaras enligt expeditiionslistans datum för avgörande.

Protokollsutdragen utgjorde egen serie 1880-1923 i registratorskontoret.

Beträffande handlingar ordnade efter ämne har, liksom fallet var i provinskontoren, skatteköpshandlingar och skatteomföringar förvarats i en särskild serie, vilken således kom att utgöra en fortsättning på provinskontorens serie av dylika handlingar. Under perioden 1 juli 1929-31 december 1944 benämnes serien handlingar ang skatteköp och förvärv av skatterätt. Fr o m den 1 januari 1945 förvaras dessa ärenden bland årshandlingarna.

Serien av aktuariens och registrators koncept och inkomna handlingar upphörde 1922, löneuppgifterna 1929 (ang dessa serier, se Kammarkollegiets kansliarkiv F IV a resp F II c).

Vissa handlingar i avgjorda ärenden har alltsedan provinskontorens tid placerats i ämnesvis ordnade grupper (dossierer). De har bildat vad man i kollegiet sedan gammalt benämnt konvolut ingående i en s k nummerserie. Varje ämnesgrupp har nämligen åsatts ett löpnummer allteftersom nya grupper lagts upp. Denna serie, först kallad aktuarie- och sedan andra arkivkontorets nummerserie, hade vi tiden för andra arkivkontorets avveckling (1929) inalles 29 nummer eller konvolut. Därefter har nya ämnesgrupper tillkommit och antalet uppgick vid periodens slut till 45. Nummer 39 (fiskestadgor) hade dock upplösts och inordnats bland årshandlingarna. Följande konvolut var vid 1972 års utgång ej avslutade: nr 20 (vattenmål 1919-) nr 37 (förrättningar för gränsbestämning mellan allmänt och enskilt vatten, 1951-), nr 38 (mål ang ersättning för mistad fiskerätt, 1953-), nr 41 (bevakningsärenden, 1966-), nr 42 (renoverade bouppteckningsprotokoll, 1965-), nr 43 (ersättningar enl naturvårdslagen, 1967-), nr 44 (jordabalksärenden, 1972-) och nr 45 (permutationsärenden, 1972-). Med bevakningsärenden avses de mål varom stadgas i Kungl Maj:ts kungörelse om bevakning och avskrivning av vissa statens fordringar, mm (bevakningskungörelsen, SFS 1965:921). Ang innebörden av permutation, se permutationslagen (SFS 1972:205).

Av vad som ovan framgått i avsnittet om kammarkollegiets organisation hörde granskningen av jordeboksförändringsextrakt till aktuariens uppgifter. I samband med fastställandet av jordregistren, vilket dock ej skedde samtidigt för hela landet utan olika år för olika län, upphörde jordeboksförändringsextrakten att insändas till kollegiet. Av samma orsak avbröts insändandet av jordavsöndringsförteckningar från länen. Grundskatteförteckningarna och grundskatteuträkningar tillkom i samband med grundskatternas avveckling vid sekelskiftet.

Huvudserien av kollegiets räkenskaper löper kontinuerligt från 1880, medan de särskilda serierna av konceptavlöningslistor och koncepträkenskaper för expensmedel upphör 1910 resp 1908. Sportelböcker fördes endast t o m 1926.

Serien av befordringsakter är under tiden 1880-1909 uppdelad i två avdelningar: Kammarkollegium och landsstaten. Fr o m 1910 förekommer icke längre denna uppdelning, eftersom kollegiets myndighet i avseende på tillsättande, förordnande och avskedande av landsstatstjänstemän i 1909 års instruktion starkt reducerats; 1918 upphörde denna befogenhet helt. Fr o m den 1 juli 1929 ingår de ärenden som tidigare bildat serien befordringsakter bland årshandlingarna.

Till denna förteckning har förteckningar dels över Hemliga arkivet, dels över Kommissionärsarkivet fogats.

c. Byrå- och kontorsarkiven

Före den genomgripande omorganisationen av kammarkollegiet år 1929 hade kammarrådsavdelningarna, rotlarna, med något undantag icke några andra egna handlingar än ingående diaries, vilka hade börjat föras 1920 (se ovan under Huvudarkivet). I samband med

inrättandet av byråer den 1 juli 1929 utfärdades beträffande diarieföringen följande övergångsbestämmelser: För återstående delen av år 1929 skulle första rotelns diarium övertagas av och föras på första byrån, sjätte rotelns diarium av andra byrån, femte rotelns diarium av tredje byrån och fjärde rotelns diarium av fjärde byrån. På byråerna började då även föras expeditionslistor och ad actalistor. T o m den 31 december 1944 upptogs i expeditionslistan samtliga sådana ärenden, där expedition utfärdats, dvs huvudsakligen de handlingar, som bildar serien av "koncepthandlingar". I dessa delar blir den identiskt med de i huvudarkivet förvarade registrern över "koncepthandlingar". Därutöver upptar expeditionslistan även de ärenden som exempelvis överlämnats till advokatfiskalskontoret eller resulterat i skrivelser till Kungl Maj:t, dvs alla de expeditioner som ej arkivlades bland kollegiets årshandlingar. Ad-actalistorna däremot innehåller uppgifter på alla ärenden som finns förvarade bland de "inneliggande handlingarna", dvs ad actalistorna bildar byråernas motsvarigheter till de i huvudarkivet förvarade registren över "inneliggande handlingar". Därutöver innehåller även dessa listor uppgifter om ärenden som ej arkiverats bland årshandlingarna, t ex handlingar som utan åtgärd överlämnats till advokatfiskalskontoret samt kungl brev, vilka som ovan omtalats förvaras i en särskild serie.

Från och med 1945 förvaras expeditionslistorna i huvudarkivet och utgör samtidigt ett register till årshandlingarna. Ad actalistorna fördes perioden ut och upptog sådant som ej medtogs i expeditionslistorna, t ex kungl brev eller senare inkomna handlingar i ett redan avfört ärende, vilka, sedan anteckning gjorts i ad actalistan, placerades tillsammans med övriga handlingar i samma ärende i den ordning expeditionslistan anger. På samtliga byråer fördes även kommunikations- och remissböcker för remisser både utom och inom verket. Sedan 1962 fördes på byrå II ej någon sådan liggare. Enligt instruktionen 1959 skulle även på varje byrå föras en förteckning över ärenden, i vilka meddelats beslut av principiell innebörd, ett s k sakregister för byråärenden; dylika började föras redan 1929. Vidare fanns på varje byrå olika typer av liggare, vilka varierade byråerna emellan beroende på arbetsuppgifternas fördelning. Av generaldirektörens sekreterare fördes utöver ingående diarium och expeditionslista endast liggare över förordnanden mm.

Gemensamt för de fyra arkivkontorens ämbetsarkiv är att samtliga såsom varande "remissinstanser" för kollegiet har koncept och diaries. Första arkivkontorets koncept 1919-29 och diaries 1920-29 utgör en fortsättning på kammararkivets motsvarande serier (se förteckning av H Wichman 1963). Arkivkontorets ämbetsarkiv (f d aktuariekontorets ämbetsarkiv, f d andra arkivkontorets ämbetsarkiv) fr o m 1880 innehåller dessutom p g a kontorets tillgänglighet för allmänheten för forskning diverse liggare såsom arkivförteckningar, besöksböcker och låneliggare samt inkomna handlingar (brevförfrågningar från enskilda, leveransreversal från och till kollegiets arkiv resp till och från andra arkiv mm). På arkivkontoret fördes även på samma sätt som på byrå III en liggare över ecklesiastika försäljningar, men till skillnad från den på byrån förvarade, som påbörjades 1955, är arkivkontorets utförligare, men började föras först 1965. I fjärde arkivkontorets ämbetsarkiv förvaras utöver kontorets huvudserie av koncept och diaries även motsvarande serier rörande utredning av jordregisterärenden. Dessa tog sin början redan 1914, medan huvdserien börjar 1916. Till detta kontors arkiv har också fogats förste arkivarie, lantmätare Williams utredning rörande Norra Djurgården i Stockholm, fastän denna utredning tillkommit på uppdrag direkt av försvarsdepartementet, dit originalet avlämnats den 9 maj 1923.

Byråernas och generaldirektörens sekreterares (administrativa sektionens) arkiv har förtecknats i en och samma förteckning betitlad Första-Fjärde byråernas samt Administrativa sektionens arkiv 1929-1972. De fyra arkivkontoren har likaledes förtecknats tillsammans i en volym betitlad Arkivkontorens med dess föregångares arkiv 1880-1972.

Stokholm den 19 december 1974

Lars-Olof Skoglund

Fotnot (1) En ingående redogörelse för kammarkollegiets organisation, arbetsförhållanden och arbetsuppgifter efter omorganisationen 1879 lämnas i Kammarkollegiets historia av Edén, Schalling och Berglöf (Stockholm 1941). Över advokatfiskalskontoret och dess arkiv finns i Arkivvetenskapliga studier 3 s 17-32 (Lund 1962) en uppsats av Hans Gillingstam (även bilagd som inledning till förteckningen över detta arkiv). Dess organisation och arkivbildning har därför här ej berörts. Föreliggande förteckning ansluter sig i görligaste mån till förteckningen över Kammarkollegiets kansli 1612-1879 av H Wichman och J Koit 1966 (jfr även Å Kromnows utredning av kansliets organisation och arkivbildning, 1960).

Huvudarkivet 1880-1929

Fördelningen mellan registratorskontorets och aktuarietkontorets arkiv

Registratorskontorets arkiv

A Protokoll

B Skrivelser till Kungl Maj:t

Skrivelser till orterna

C Diarier över Kungl brev och remisser

Diarier över inkomna skrivelser (allmänna diariet)

"Registratorskontorets" diarier

Diarier i ärenden ang vattendrag och strömfall

Diarier i vattenmål

Expeditionslistor

Presidentlistor

Roteldiarier

D Matriklar över kollegiets tjänstemän

Förteckning över meddelade förordnanden å landsstatstjänster

Anteckningsliggare ang tjänstledighet och förordnanden

Protokollslistor

Dagböcker över föredragningar

Kommunikations- och remissböcker

Kvittensböcker över expeditioner till ämbetsverk i Sthlm

Liggare över delgivna eller utevarande Kungl brev

Kvittensböcker över mottagna konceptexpeditioner och expeditionslistor

Postböcker

Postbudens brevböcker

Kvittensböcker för mottagna värdeförsändelser

Postböcker hållna med postanstalt för postavgifters bokförande

Diverse postböcker

Kvittensböcker för inlämnade ass eller rek

E Kungl brev

Protokollsutdrag till registratören

Aktuariens och registratörens korrespondens

F Löneuppgifter

G Avlöningslistor

Originalräkenskaper

Koncepträkenskaper

Sportelböcker

H Befordringsakter

Aktuariekontorets arkiv

D Register över årshandlingar

Register över inneliggande handlingar och koncepthandlingar

Liggare över ecklesiastika boställen och löner

Skattläggningslistor

Liggare över länsmansboställen

Förteckning å krononybyggen varå frihetsår åtnjutes

Liggare över å till särskilt lägg i jordeboken överförda fastigheter

Förteckning å mål uti vilka det åligger aktuariet kontoret att avgiva påminnelser

Förteckning över av statsverket inlösta frälseräntor

E Årshandlingar

F Skatteköpshandlingar

Aktuariens och registratorns korrespondens

Numrerade ämnesserier

Jordeböcker

Jordeboksförändringsextrakt

Jordavsöndringsförteckningar

Grundskatteförteckningar och grundskatteuträkningar

Avvittringsutslag